

Galeb

LETO X.

1

1963-64

GALEB

LIST ZA MLADINO

Izhaja mesečno v Trstu.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Ivan Grbec.

Glavni urednik: Milan Jereb.

Tiska tiskarna »Graphis« v Trstu,
ulica Sv. Frančiška 20.

Naslovno stran je napravil R. Hlavaty.

V deseto leto	1
Ludovika Kalan: Ob trgatvi	2
Miroslav Pahor: Kraške pripovedke	3
Tone Seliškar: Biser	5
Stana Vinšek: Pisano drevje	7
Miro P.: Brata blagovestnika	8
Stana Vinšek: Vseh mrtvih dan	10
R. Kragelj: Na valovih pragozdne reke	11
Marička Žnidaršič: Ribiška	14
Stana Vinšek: Naša muca	15
Fran Roš: Janček	16
Vojan Arhar: Ob dežju	17
Gustav Strniša: Jež in miška	18
Danilo Gorinšek: Zamorec	18
Angelo Cerkvjenik: Milo za drago	19
Miro P.: Zanimivosti iz filatelije	20
V. A.: Potresi — nadloga človeštva	21
VI. Kodrič: Buči, buči, morje Adrijansko	22

V deseto leto...

Bilo je ob koncu meseca oktobra leta 1954. Skozi visoka okna petega dekliškega razreda osnovne šole so se prebijali jutranji žarki medlega jesenskega sonca, okrog hišnih oglov je že zavijala mrzla kraška burja, ki je v zraku vrtinčila orumele liste divjega kostanja, na bližnji cipresi se je razigrano spreletavala jata vrabcev. V daljavi so nad penečimi se valovi razburkanega morja nemirno plahutali beli galebi...

Pouk se še ni začel. Iz razreda je bilo slišati živahno govorjenje, ki ga je spremljal prešeren dekliški smeh.

Točno ob pol devetih je zabrněl šolski zvonec. Šum v razredu je potihnil. V razred je vstopila učiteljica Mara. V levici je držala usnjeno torbo, v kateri so tičali zvezki s popravljenimi šolskimi nalogami, v desnici pa je imela nekaj, kar je sicer bilo podobno šolskim zvezkom, vendar to niso bili zvezki. Na ovitkih so deklice takoj zapazile velik napis rdeče barve. Po razredu je bilo slišati pritajen vzklík: »Galeb, Galeb!«

»Da,« je veselo vzkliknila učiteljica Mara, »danes sem vam prinesla prvo številko novega mladinskega lista, o katerem sem vam že večkrat pravila. Razdelila vam ga bom, pregledale ga bomo, a nato bom zapisala imena naročnic.«

Dvajset dekliških glav se je sklonilo nad razdeljene Galebe. Zavzeto so si vse deklice najprej ogledovale risbo na naslovni strani, delo znanega domačega umetnika... Košček našega morja, ob katerem se beli čudovito lep grad, ob obali delček naše zemlje, nad morjem ptica galeb z razprostrtimi krili... Vneto so nato deklice oči prebirale vsebino prve številke novega mladinskega lista. Tako je bilo tega dne v tem razredu, podobno po ostalih razredih slovenskih šol na Tržaškem.

Galeb je nastopil pot svojega življenja...

Od takrat je minilo že devet let. Letos začenja Galeb deseto leto svojega obstoja. Zopet bo vsak mesec potrkal na vrata vaših učilnic in vaših domov, zopet vam bo vsak mesec prinašal to, kar nam mora biti vsem najdražje. Prinašal vam bo našo slovensko besedo. Stoletja in stoletja so jo naši pradedje čuvali kot dragoceno svetinjo, jo predajali poznejšim rodovom. Dolžnost mladega slovenskega rodu pa je, da to najdražjo dediščino čuva dalje in jo ohrani rodovom, ki bodo prišli za nami...

[Handwritten signature]

KNJIZNICA TRST

COBISS •

Trst SKL

12660/1963/64

019631326

OB TRGATVI

S srebrom obliva
jutro vinograde zlate.
Rosa umiva
grozde bogate
s svežo roko.
Prve jesenske meglice
sive tančice
v brajdah pleto.
Mrk in otožen,
s koši obložen
kima po stezi osliček.
Zadnjo uspavanko čriček
trtam sinoči je pel.
Danes gorice šumijo,
jagode sočne se v brentah solzijo,
nekdo pa vriska vesel.

DREN

ALI O TEM, KAKO JE ZLODEJ ISKAL SVOJ SADEŽ

Oljkova šiba, ki mi jo je dala nona na predvečer oljčne nedelje, se mi je zlomila in še marsikatera leskova tudi. Nona mi je rekla: »Drenovko si ureži, pa glej, da dobiš ravno, da bo lepa.« Pa sem dolgo iskal, preden sem dobil lepo ravno drenovko. Nono sem vprašal: »Zakaj je tako malo ravnih drenovih šib?«

Nona mi je zopet odgovorila s pravljico.

»Zlodej se je prepiral z Bogom, ker mu ta ni dal na svetu nobene lastnine in nobene oblasti. Vztrajno je zahteval, da mu Bog da nekaj, kar bo samo njegovo in nad čemer bo imel popolno oblast. Ljubi Bogec se je teh zlodejevih zahtev naveličal in mu rekel: »Izberi si en sadež, da

bo tvoj, in imej nad njim vso oblast.«

»Daj mi časa!« je odgovoril zlodej.

»Do pomladi mi moraš povedati, kaj si izbral!« je rekel ljubi Bog in odšel zopet v nebo. Zlodej pa je blodil po zemlji in izbiral. Prišel je tudi v naše kraje. Gledal je vsako drevo posebej in končno je opazil lepe, drobne rumene cvetove. Cvetel je dren. Zlodej si je v svoji neumni čebuli mislil, da prvi cvet daje tudi prvi sadež. Zato je poklical Boga in mu povedal, da si je izbral dren. Ljubi Bogec je bil s tem zadovoljen in je dal zlodeju nad drenom popolno oblast.

Ker ga je ljubi Bog vendarle enkrat uslišal, je bil zadovoljen tudi

zlodej. Vztrajno je pazil, kdaj bo njegov sadež zrel. Pogledal je meseca maja. Tedaj je opazil drobne zelene plodove. Ker so bili zeleni, jih še ni pokusil. Čez dva tedna je opazil, da so plodovi za spoznanje debelejši, a še vedno zeleni. Sredi junija je opazil, da so plodovi rumeni. Tedaj jih je zlodej prvič pokusil. Toda joj! Kisli so bili in usta so mu vezali, da je bil tri dni slabe volje.

Konec junija je spet prišel. Plodovi so dobili že nekoliko rdečkasto barvo. Zopet jih je pokusil. Drenulje pa niso bile nič boljše. Izpljunil jih je in spet odšel. Sklenil pa je, da jih pokusi še dvakrat. To je storil proti koncu julija in na začetku avgusta. Medtem je ukradel po nekaj drugih sadežev. Pokusil je smuk-

vice, robidnice in hruške. Lotil se je tudi jabolok, breskev in cimborja. Vse, kar je pokusil, je bilo boljše kakor njegove drenulje. Zato je na vse grlo klel svojo nespamet in božjo ozkosrčnost. Pa se ni dalo več pomagati.

Ko je v drugi polovici avgusta prišel zlodej spet do svojega dreva, je opazil, da so drenulje temno rdeče kakor kri. Potipal jih je in bile so mehke. Veselo si je mislil, da se je nplačalo čakati. Nabral jih je polno pest in si jih stlačil v usta. Bile so sicer nekoliko boljše, vendar še vedno precej trpke. »Bo vsaj za žejo,« si je mislil zlodej in žvečil dalje. A ko je tako požrešno žvečil, se je zgodilo, da mu je drenuljina koščica zlomila zob. Zlodej je od bolečine peklenko zatulil in v tistem trenutku je sklenil narediti z drenom konec.

Z vso svojo močjo se je spravil nad drevo in ga z rokami in kopiti na nogah peklenko potlačil. Ker pa je bilo drenovo deblo močno, ga kljub svoji veliki moči ni mogel popolnoma uničiti. Ko se je zlodej končno utrudil, je bil dren tako nečloveško skrivenčen, da ni bil več ničemur podoben.

Zlodej je ves besen odšel v pekel. Od tedaj ni več ničesar zahteval od ljubega Boga. Dren si je s časom sicer nekoliko opomogel, vendar nikoli toliko, da bi se spet zravnil in postal lep in vitek, kakor je bil preprij. In od tedaj je težko najti ravno drenovo šibo.«

Tako je moja nona povedala legendo o drenu. Tisto jutro je sonce močno pripekalo. Živina je bila nemirna, ker so jo nadlegovale muhe in obadi. Zato sva zgodaj gnala domov.

BISER

Na obali ob sinjem morju sta v davnih časih živela vdova Mara in njen edini sin Frane. Moža so ji pogoltnili morski valovi, in ker je bila povsod sama skala, sta otepalata mati in sin veliko revščino. Takšno življenje pa je piškavo, zato se je sin odločil, da se poda na široko morje bogastva iskat. Poslovil se je od matere, ki je bridko jokala, ker je morje takšno, da nekemu dà, drugega pa pogubi.

Ko je bil Frane s svojo ladjico že daleč na prostranem morju, je sedla na jambor drobna lastovica. Bila je na smrt upehana, ko je čez široko morje letela v svoje rojstno gnezdo.

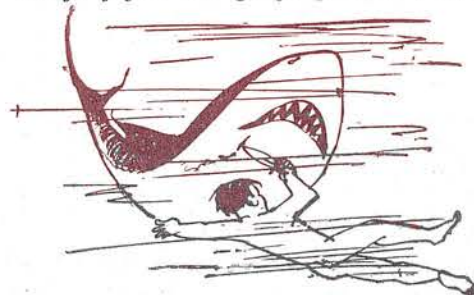
»Dovoli, dobri mladenič, da se na tvoji ladjici spočijem, peruti so se mi utrudile!« je začivkala lastovica. »Morda pa ti lahko za to s čim pomagam?«

Frane se je razveselil drobne ptice na samotnem morju, pa ji je dejal:

»Le vozi se na ladjici, le! In ko tako letaš čez širna morja, morda veš, kje je najti najlepše bisere na svetu?«

»O, nič lažjega!« je zaščebetala lastovka. »Onkraj turškega cesarstva je Biserni zaliv. Tam so v morju najlepši biseri na svetu. Toda straži jih morski pes, ki ima strašansko ostre zobe.«

Lastovica je odletela, Frane pa je čez mnogo dni prijadral v Biserni zaliv. Oborožil se je z ostrim nožem in se potopil v morje. Na dnu so ležale školjke-bisernice, iz katerih je pobiral prelepe bisere. In ko se je v tretje potopil, je zagledal silno veliko bisernico. Ob njej pa je tudi zagledal bele, ostre zobe morskega psa. Toda Frane je bil pripravljen na to. Še preden se je morski pes zagnal vanj, mu je Frane porinil svoj veliki nož v srce in morskega psa je bilo konec. Nato se je odprla velikanska bisernica in v nji je našel biser, velik kakor kurje jajce. Ko ga je položil v lad-

jico, se je tako lesketal na soncu, da mu je vid jemalo. Skrbno ga je zavil v belo rutico in si jo je privezal na pas.

»Zdaj sem bogat!« si je govoril veselo. »Biser bom prodal turškemu sultanu, nato bom materi sezidal lepo hišo in navozil si bom prsti, da bo mati vrt obdelovala. Kupil si bom tudi konjička in bom svojo mater vozil naokoli; tudi vinograd si bom zasadil in rajskih ptic nakupil, da bodo prepevale materi. Šestdeset let je jokala, zdaj pa se bo smejala!«

In ker je Frane vse to od veselja na glas govoril, ga je slišal delfin; delfin je to pripovedoval galebu, galeb je to raztrobežljal po vsem morju, in ko se je turški sultan sprehajal na obali, je prišumel val morja do njegovih nog in mu povedal zgodbo o biseru.

Sultan se je raztogotil. Takoj je velel pripraviti najhitrejšo ladjo. Tristo veslačev jo je poganjalo po morju, sultan pa je stal na kljunu ladje in kmalu je opazil Franetovo ladjico. Sultan je velel hitreje veslati, in ko so se približali ladjici, so vrgli čeznjo mrežo in Franeta potegnili na krov. Zaman se je Frane otepal, preveč jih je bilo. Zvezali

so ga. Sultan mu je izpulil biser in biser je tako žarel, da je sonce za-temnelo.

»Vreden je pol mojega cesarstva!« je dejal sultan in pustil si ga je z zlatimi kaveljčki prikovati na svoj turban. Franceta pa je dal vkovati v verige in pahnili so ga v najglobljo ječo. Frane je butal z glavo v zid, toda zidovi so bili predebeli, da bi se osvobodil.

Mati ga je čakala in nikoli ne bi zvedela, kaj se je bilo sinu pripetilo, če ji ne bi to žalostno vest povedala lastovica, ki je počivala v lini sinove ječe, preden je odletela čez morje. Mati je bridko jokala in spet so slišali to povest galebi in so jo raznesli po vseh morjih sveta in vse ribe so vedele zanjo.

Sultan pa je bil grabežljiv in se je odpravil na vojno, da zavouje sosednjo deželo. Zbral je mnogo ladij in vojščakov ko listja in trave. Na njegovem turbanu je žarel dragoceni biser, vreden pol njegovega cesarstva. In zgodilo se je, da mu je v bojnem metežu padel turban z biserom v morje in sultan toliko da je odnesel glavo.

Vse ribe so takoj spoznale biser. In ker so poznale tudi žalostno zgodbo o ujetem sinu, se jim je uboga mati zamislila. Rak-samotar je s kleščami preščipnil kaveljčke, velika riba ga je pogoltnila in kot strelica naglo zaplavala k materinemu morju. Tu pa se je zaplela v ribiške mreže in ribiči so jo ujeli.

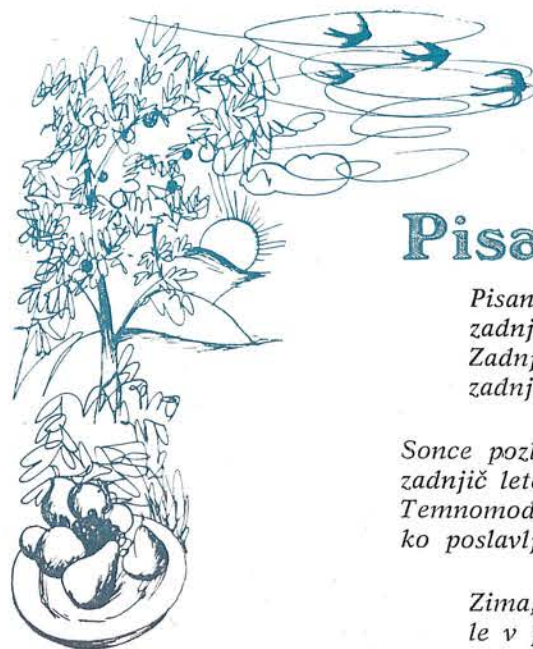
»Darujmo ribo Francetovi materi!« je dejal star ribič. »Nič dobre ga nima na svetu, ob edinega sina je, s to ribo pa se bo malo posladkala!«

Ostali ribiči so v to privolili in so ji ribo izročili. Lepo se je star-ka zahvalila ribičem za to dobroto in zakurila je pod kotličem, da bi si ribo skuhalo. Ko pa ji je z nožem preparala trebuh, je padel na mizo prekrasen biser. Vsa njena črna kuhinja je zažarela od prekrasnega bleska. Mati je zavrisnila od veselja, saj je bilo zdaj v njeni borni koči bogastva za pol turškega cesarstva. Toda kaj ji bo bogastvo brez sina?

A to se je zgodilo prav takrat, ko je turški sultan napadel tudi njeno deželo. Ubogo, revno ribiško

ljudstvo ni imelo dobrega orožja ne velikih bojnih ladij. Starka je spravila biser v nedrje in je pohitela z njim k vojskovodji. Vojskovodja, ki je zbiral vojsko, da se postavi sultanu v bran, je poskočil od veselja, ko je zagledal to silno bogastvo, ki ga je mati darovala domovini. Brž je za to bogastvo nakupil orožja in ladij. Turški sultan se ni nadejal takšne vojske. Bil je premagan, vojskovodja pa je popeljal svojo vojsko v turško deželo in osvobodil Franeta, vse turške ječe pa je dal do tal podreti.

In tako je biser le storil svoje in še več: pomagal ni le materi, temveč vsemu ljudstvu. Plemenito mater, zvestega sina in junaškega vojskovodjo pa še danes časti vsa dežela.

STANA VINSEK

Pisano drevje

*Pisano se drevje je odelo,
zadnje cvetje nam je zacvetelo.
Zadnje zemlja daje nam plodove,
zadnjič lastovka čez polje plove.*

*Sonce pozlati nam vse gorice,
zadnjič letos čivkajo nam ptice.
Temnomodro je nebo razpeto,
ko poslavlja se v lepoti leto.*

*Zima, pridi! Kruta nisi sila,
le v počitku vse boš pomladila.
Vzkliko za teboj bo novo cvetje,
novi upi v novo mladoletje!*

Ilustriral: LEON KOPORC

BRATA BLAGOVESTNIKA

863 - 1963

Leta 860 je hazarski kan prosil bizantinskega cesarja, naj mu pošlje učenih ljudi, ki bi mogli z govori zavračati židovske in muslimanske pridigarje. Tako sta po želji cesarja odpotovala med Hazare grška brata iz Soluna, Konstantin in Metod, na čelu cesarskega odposlanstva na naporno, dolgotrajno potovanje v prestolno mesto v državi Hazarov pod Kavkazom ob Kaspiškem morju. Tu sta brata z zgovornostjo in z vzorom pridobila Hazare za vero in zaveznitvo s Carigradom. Tudi moravski knez Rastislav je slišal o bratih Konstantinu in Metodu. Slovanska moravska kneževina pod vodstvom kneza Rastislava je bila že pokristjanjena, a misijonarji nemške narodnosti niso znali širiti vere v domačem slovanskem jeziku. Zaradi tega je knez pisal grškemu cesarju Mihaelu in ga prosil, naj mu pošlje moža, ki bi v razumljivi besedi poučeval preprosto ljudstvo v krščanski veri. Za to delo je cesar Mihael izbral brata Konstantina in Metoda, ki sta se že v domačih krajih seznanila s slovanskimi narečji. Še bolj pa sta poglobila svoje znanje, potem ko sta zvedela, da pojdetata med slovanske narode v severno Evropo. Pred odhodom je Konstantin sestavil slovansko abecedo-glagolico, prevedel mašne molitve in evangelij v slovanski jezik, ki naj bo temelj za verski pouk med Slovani.

To so bili prvi poizkusi pisanja knjig v slovanskem jeziku. Zato slavimo oba brata kot začetnika slovanskega pismenstva. Na Hrvaškem so dolgo uporabljali glagolico; v Makedoniji, Bolgariji in Srbiji pa so rajši pričeli pisati s preglednejšo cirilico, ki jo je sestavil sv. Cirilu v spomin Metodov učenec Klement.

Na spomlad leta 863 sta brata prišla v kneževino Moravsko med Slovane. Zato praznujemo letos 1100-letnico tega za slovanske narode tako važnega dogodka, saj se z njihovim prihodom pričanja zgodovina slovanske kulture in vključitev naše kulture v splošno kulturo naprednih narodov. Z ljubeznijo in vnemo sta vodila svoje učence, poučevala ljudstvo in ga utrjevala v doslednem krščanskem življenju. Po treh letih bivanja na Moravskem sta se napotila v Rim v družbi svojih učencev zato, da bi jih papež posvetil v duhovnike. Konstantin je ob tej priliki vzel s seboj relikvije sv. Klementa, rimskega papeža, ki je umrl mučeniške smrti; našel jih je na polotoku Krimu. Med potjo sta se brata ustavila v Panoniji pri slovanskem knezu Kocljju. Ustavila sta se dalj časa in poučevala panonske mladeniče v jeziku in veri. Po prihodu v večno mesto je potnika sprejel zelo slovesno papež Hadrijan II. V slovesnem sprevodu so nesli svetinje ob prepevanju psalmov in hvalnic v cerkev sredi

Brata Ciril in Metod na Moravskem

Rima. Sveta brata sta si pridobila zaupanje ljudstva in samega papeža, ko je ta spoznal, da ima pred seboj učena moža vzhodne cerkve. Blagoslovil in potrdil je slovanske bogoslužne knjige in posvetil Konstantinove učence za duhovnike. Bolehni Konstantin je žal v Rimu obolet in leta 869 umrl. Pred smrtjo je šel v samostan, kjer je prevzel ime Ciril. Pokopali so ga zelo slovesno v cerkvi sv. Klementa. Metod pa se je na Cirilovo prigovarjanje vrnil na Moravsko, da tam nadaljuje delo, ki sta ga s potovanjem prekinila.

Po Cirilovi smrti je papež Hadrijan posvetil Metoda za nadškofa in ga postavil na čelo panonsko-moravske nadškofije. Moravska je bila zasedena od Nemcev, zato so Metoda

nasilno zajeli, ga obsodili in pregnali v Nemčijo. Po treh letih pregnanstva ga je šele papež Ivan VIII. z odločnim nastopom rešil, da se je lahko vrnil v Panonijo in na Moravsko.

Metodov ugled je bil na Moravskem silno velik in njegovo delo tako zakoreninjeno, da ga niti tedanji moravski Svetopolk, ki ni bil dosleden Metodov pristaš, ni mogel zavrniti. Šele po Metodovi smrti (885) so njegovi nasprotniki po nalogu kneza izgnali Metodove učence in uničil versko in prosvetno delo obeh velikih kulturnikov.

Metodovi učenci so prenesli vse vzgojno delovanje med južne Slovane, konec X. stol. pa tudi v Rusijo, in tako so preobrazili vzhodno Evro-

Napis v glagolici na oboku dvoriščnih vrat hiše št. 32 na Kontovelu

po, ker so povsod ustanavljali po zgledu svetih bratov nova žarišča slovanskega književnega delovanja.

Tudi mi Slovenci v zamejstvu smo dolžni spominjati se tega tako važnega in živega jubileja (863-1963), saj se je s sv. bratoma pojavila med Slovani slovanska abeceda-glagolica, ki nam je prinesla prve slovanske pisane knjige.

Tržaški Slovenci smo dostojno proslavili sv. brata Cirila in Metoda letošnje poletje v Padričah, kjer je cerkvena posvečena slovanskima blagovestnikoma.

STANA VINSEK

Ilustriral: MILKO BAMBIC

Vseh mrtvih dan

Odeta v sive megle pajčolan,
jesen žaluje na vseh mrtvih dan
za vsemi, ki so se nekdanj rodili
in davno že se z zemljo so spojili.

Na cvetju čista rosa zablesti
kot solze, ki kapljajo iz oči;
v šumenju drevja, izpod brd in gor
zapoje tiho davno nemi zbor.

S trepetom lučk objemajo spomini
vse drage, ki že spavajo v globini,
ko val ponese venec za obzorja
njim, ki počivajo v naročju môrja.

RADO KRAGELJ

Riše: SAVO SOVRE'

NA VALOVIH PRAGOZDNE REKE

(Kratka vsebina v lanskem Galebu objavljene zgodbe.)

V 16. stoletju so portugalski pomorščaki odkrivali zahodnoafriške obale, naselili pa le kraje ob morju. Kasneje so pridrli v notranjost dežele, v Angolo. Med največja angolska mesta štejemo Malange. V vsej deželi ukazuje 120.000 belcev - priseljencev štirim milijonom črnih domačinov.

Po blatnih ulicah črnškega predmestja Malangea je drvel gosposki avto. Na ostrem ovinku je vozilo zaneslo, da se je komaj izognilo baraki, se zaletelo v ograjo, jo podrlo in obstalo na dvorišču. Bel deček je skočil izza krmila, iz barake pa je stopil črn deček iz rodu Bantu. Na belčevo vprašanje pove, da se imenuje Sedar. Beli vsiljenec, Pedro Ribera, zabiča malemu črncu, naj se ne dotakne avtomobila, nakar izgine.

Komaj je mali vozač odšel, se je oglasila policijska sirena, pred barako je obstal policijski avtomobil in že so stali pred gosposkim avtom trije policaji. Prepričani so bili, da je avto ukradel črnc - domačin Kolombva, Sedarjev oče, ki je ravnokar stopil iz barake. Nič ni pomagal moževu zatrevanje, da je nedolžen. Policaji so ga uklenili in strpali v svoj avtomobil. Tudi Sedarjevo pojasnilo o dogodku in imenovanje Pedra Ribere je ostalo brez uspeha. Že je policijski avto odbrzel s Kolombovo. Nesrečni Sedar je stekel za vozilom do policijske palače, se tam sesedel na stopnice in čakal očeta. V mraku so štirje črnci prinesli okrvavljenega in nezavestnega Kolombovo iz poslopja in ga položili na cestni tlak. Ker mož ni hotel priznati kraje avtomobila, so ga pretepli do nezavesti. Prešibak je bil mali Sedar, da bi mogel spraviti nezavestnega očeta domov. Pomagal mu je dobri stari črnc. Skupaj sta oba prebdela noč pri revežu, ki je ponoči podleže! ranam. Ob zori sta pokopala mrtvega Kolombovo ob reki.

Ves dan je Sedar prebil ob očetovem grobu. Zvečer sta ga glad in hlad opomnila, da se mora nekako preživljati.

Naslednjega dne se je malemu črncu posrečilo najti zaposlitev v hotelu, a je moral kmalu spoznati prezir in zapostavljanja črncev od belih gospodarjev. Končno mu je pa bilo poniževanje le dovolj. Zbežal je in si poiskal novo zaposlitev. Sprejel ga je stari Bantujec Gambo, ki je preva-

žal manjše tovore s svojo staro barko. Gambo je bil ravno dogovorjen z bogatim farmarjem, da mu prepelje vso njegovo opremo po reki Cuanzi do Loande, mesta ob morju, kjer bo vse vkrcal na ladjo, ki bo farmarja in njegovo premoženje odpeljala v Evropo. Kmalu je prispel farmar s svojim sinom — mladim Pedrom Ribero, ki pa Sedarja ni hotel spoznati. Ko sta oba belca zvečer zlezla v kabino, je Gambo povedal Sedarju Riberovo zgodbo. Mož je imel veliko farmo in zaposloval množico črnih delavcev, ki jih je pa plačeval raje s korobačem kot z denarjem. Ko pa se je začela dežela upirati belcem, je kruti Ribera prodal svojo farmo, da bi se izselil v Evropo in se tako izognil zasluženi kazni.

Mirno je naslednjega dne plula Gambova barka po reki navzdol. Stari Ribera je stalno oprezal z nabito puško v roki proti obali. Ko se je na mali jasi ob bregu za kratek hip pokazala črna glava izza grmovja, je Portugalec pomeril in ustrelil. Z obale se je začel krik, iz gozdiča se je primajala črna žena, napravila nekaj korakov in se mrtva zgrudila na prod. Drugo jutro je zašla barka na plitvino. Tu so jo napadli črni uporniki. Kmalu je krogla zadela Ribero, ki je mrtev omahnil v reko. Ostali trije so z dvignjenimi rokami skočili v vodo. Streljanje je takoj prenehalo. Ko so jih na bregu sprejeli uporniki, je Gambo sklenil, da se jim pridruži. Mladega Pedra pa so uporniki sklenili izpustiti in mu omogočili pot do Loande. Za spremstvo se je ponudil mali Sedar.

Več dni sta potovala dečka ob reki. Nekega dne sta prišla do naselbine portugalskega farmarja, okoli katere se je plazila četa oboroženih črncev; očitno je bilo, da so hoteli napasti farmo. Hipoma je Pedro iztrgal iz Sedarjevih rok puško in ustrelil, da bi opozoril belce na pretečo nevarnost. Seveda sta bila oba dečka kmalu obkoljena od upornikov. Sedar je prepričal upornike, da se je puška sprožila njemu in to po nesreči. Kmalu sta mogla oba mlada popotnika nadaljevati svojo pot, vendar je ta dogodek močno spremenil doslej zakrknjenega in prezirljivega Pedra.

Nekega večera je Sedar odšel na lov. Hkrati je padel v globoko jamo, skrbno prekrito z vejevjem, kakršne so pasti za divje zveri. Že je hotel ustreliti, da opo-

zori Pedra nase, ko je zaslišal portugalsko govorico. Hitro je skušal pokriti svojo puško z zemljo, a bilo je prepozno. Vojaška patrola ga je izvlekla iz jame. Sprva se je Sedar izgovarjal, da je iz bližnje vasi in da je nabiral sadeže. Vojaki bi ga bili že izpustili, da ni neki vojak opazil na dnu jame puško. Dečka so osumili stikov z uporniki, navalili nanj, ga prepepali in zahtevali, da jim pove, kje se skrivajo uporniki. V tej stiski je Sedar povedal resnico o svojem potovanju, a vojaki mu niso verjeli. Pretepenega so privezali k drevesu in mu zagrozili, da ga ob zori ustrelje, ako jim ne ugodí. Naslednjega jutra so mu zavezali oči, nekaj vojakov pa je čakalo na povelje, da ga ustrelje. Kar priteče vojak s Pedrom. Vsa stvar je bila kmalu pojasnjena, Sedar je ležal v travi onemogel, a svoboden. Pedro mu je pripravil nekaj hrane, ki jo je dobil od vojakov.

Naslednje dni sta oba dečka kot dobra prijatelja potovala v spremstvu portugalskih vojakov, dokler niso naleteli na zapreko iz bodičevja, ki jim je zapirala pot. Tedaj so iz grmovja zagrmel puške in nekaj vojakov se je zgrudilo v krvi. Oba dečka sta se skrila. Medtem se je vojakom posrečilo prebiti zapreko in zbežati. Iz zasede so se prikazali črni uporniki, odvzeli padlim vojakom orožje in zginili. Rad bi se bil Sedar pridružil svojim ro-

108. Črni in beli deček se nista vrnila k cesti; vojaki so med tem gotovo že opazili njuno odsotnost in si zlahka izračunali, kdo je posvaril Bantuje v vasi, da so zbežali. Zato sta se ceste in na njej stoječih kamionov izognila v velikem loku. Bežala sta proti reki Cuanzi.

jakom, zaradi Pedra pa je to misel opustil.

Oba mlada popotnika sta sklenila poiskati portugalske vojake in potovati dalje z njimi. Kmalu sta jih dohitela in z njimi nadaljevala pot do naselbine, kjer so vojake čakali kamioni, s katerimi so se odpeljali dalje. Toda to potovanje je bilo strahotno. Vse črnske vasi, ki so jih srečali ob poti, so vojaki obkolili, pomorili prebivalce, vasi pa požgali. Ko so se vojaki ustavili pred neko vasjo in se pripravljali, da ponovijo svoje grozote, sta oba dečka izginila v visoki travi in stekla proti vasi, da opozorita ljudi na pretečo nevarnost. Hkrati pa se Pedro ustavi kot okamenel. Ko je Sedar pogledal, kaj je prijatelja ustavilo, je ugledal ogromno kačo, ki se je ravno pripravljala, da naskoči ubogega belca. Kot blisk se Sedar vrže na ogromnega plazilca, mu krepko stisne vrat, razklene z veliko muko strašne čeljusti in jih raztrže. Od strahu prebledeli Pedro se hvaležno oklene vratu svojega rešitelja, ki ga pa rahlo odrine, saj je vas v veliki nevarnosti.

Medtem, ko so vojaki previdno obkoljevali vas in jo zažgali, so se pravočasno obveščeni domačini poskrili po grmovju, dečka pa sta od daleč opazovala žar ognja, ki je uničeval skromno premoženje črnih vaščanov. Žal jima je bilo vasi, toda toliko človeških življenj sta pa le rešila...

109. Ampak med reko in njima je vendarle bila cesta in morala sta jo prečkati. Ker nista vedela, kako daleč nazaj ob cesti je bil poročnik razpostavil straže, preden je dvignil svoje ljudi v pohod nad vas, sta se približala cesti silno previdno, plazeč se po vseh štirih.

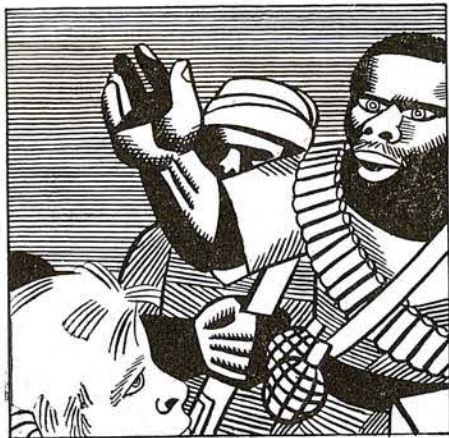
110. »Nikogar ni, pojdiva!« je šepnil Sedar. Oba hkrati sta se dvignila, stekla čez ozko cesto in planila v visoko travo onstran — naravnost v naročje dvema črnima velikonoma, oboroženima do zob in še čez. Ta sta jima položila dlani na usta in jima z znaki dopovedala, naj bosta tiho kakor

da sta nema, sicer bo po njiju. Potem sta jima zvezala roke in ju odgnala, ne da bi se spotoma kdo izmed njih dvignil nad višino trave. Predala sta ju drugi dvojici črnih straž, ta spet drugi in tako dalje, dokler se nista ustavila pred plitkim jarkom sredi ravnice.

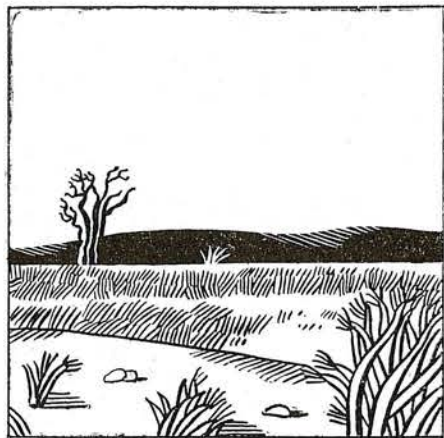

111. Dečkoma ni bilo treba dolgo ugibati, kje sta in kdo so bili ljudje, ki so ju ujele. Na dnu jarka pred njima je bil štab večje uporniške enote, ki je popolnoma obkolila požigajočo portugalsko četo ter njene kamione in se pripravljala, da obračuna z njo. »Opazovali smo voju ves čas,«

je dejal uporniški častnik. »Pričakovali smo Portugalce pred to vasjo. Prebivalcem nismo ničesar povedali, da nas ne bi kdo izdal, hoteli smo jih posvariti zadnji trenutek — no, pa sta vidva opravila to, hip pred našimi ljudmi. Poštena in pogumna fanta sta!«

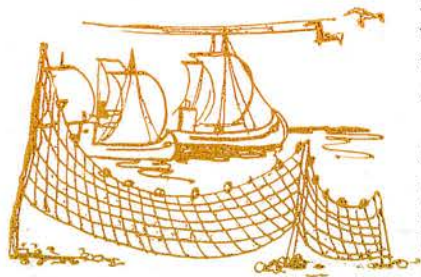
112. »Ali jih boste zdaj napadli?« je oklevajoče vprašal Pedro. Častnik se je zresnil: »Seveda jih bomo. Tu je vojna, fant, tu divja krvava in neusmiljena vojna. Ne moremo odnehati, dokler ne bo zadnji tujji nasilnik odšel z naših tal — prostovoljno ali pa ga bo pregnalo naše orožje.«

113. Častnik ni imel več časa zanju; drug za drugim so prihajali in odhajali sli. Pedro in Sedar sta videla, da sta sredi velike uporniške vojaške enote. Nazadnje je vrvež v štabu ponehal. Nad ravnico je bilo tiho kakor pred silnim viharjem, ki bo zdaj zdaj izbruhnil z vso silo.

MARICKA ŽNIDARSIČ

Ilustriral: LEON KOPORC

*Kot mlade prsi jadra so napeta,
v zatonu rdeča, kakor tulipani,
neznana sila srca nam prepleta,
saj ribiči smo drzni, neugnani.*

*Zgovorno plivkajo vso noč valovi
in ustnice nam boža slana voda,
lesena vesla naši so okovi,
ki nanje prikovana je svoboda.*

*Galebji vriski vsepovsod so z nami,
zlat lunin žarek k nam v dno čolna leže,
lepo nam je, ker nikdar nismo sami.
Hej, fantje, zdaj vrzimo svoje mreže!*

*In ko se z dnevom razplamte obzorja,
gremo s tovari žlahtnimi obdani.
V slovo pozdravlja sonce nas iz morja,
saj ribiči smo drzni, neugnani.*

Ribiška

STANA VINSEK

Ilustrirala: KSENIJA PRUNK

Naša mucka

*Mucica naša
lepo se obnaša:
mleko popije —
krožnik preži —
vse miške ulovi,
nato pa vso hišo in kaščo obhodi,
da je vse v redu, kot se spodobi.
Ko vse to preišče —
sosedo obišče.
Ko vse to opravi —
na streho se spravi,
na soncu leži
in prede za tri:
dovolj bo za robce, za belo perilo,
dovolj za brisače, rjuhe in krilo
in še bo ostalo
za Majdino balo.*

*Ko mucica mala
je delo končala,
lepo se umije,
v svitek se zvije,
počasi zapira svetle oči —
potem pa na toplem zapečku zaspi.*

Janček

Bila je hiša. V njej so živeli dedek, babica in Janček. Nekoč sta dedek in babica rekla Jančku:

»Midva pojdeva daleč v gozd po drva. Ne odpiraj vrat, da te ne dobi lisica! Vzeja bi te in odnesla. Lepo se igrāj!«

Janček je ostal sam doma in se je lepo igral.

Tedaj je prišla lisica in potrkala na vrata:

»Teta lisica sem. Odpri mi, Janček!«

»Nočem,« je odgovoril Janček in lisica je odšla.

Dedek in babica sta se vrnila domov. Prinesla sta drv iz gozda. Bila sta vesela, da se Jančku nič hudega ni zgodilo.

Drugi dan sta dedek in babica spet rekla Jančku:

»Midva pojdeva daleč v gozd po drva. Ne odpiraj vrat, da ne pride lisica do tebe! Vzela bi te in odnesla. Lepo se igrāj!«

Janček je ostal sam doma in se je lepo igral. Tedaj pa je spet prišla lisica in potrkala na vrata:

»Teta lisica sem. Odpri mi, ljubi Janček!«

»Nočem,« je odgovoril Janček. Lisica pa je prijazno rekla:

»Tu zunaj piha mrzel veter in me zebe. Rada bi se pogrela pri tebi v hiši. Prosim te, odpri mi!«

»Nočem, nočem,« se je branil Janček.

»Igrala se bom s teboj, pela ti bom pesmice, povedala ti bom povestico. Lepo te prosim, odpri mi!«

Janček je odprl vrata. Lisica je skočila v hišo. Sedla je na tla k Jančku in zapela pesmico:

»Sem dobra teta lisica
in tvoja prijateljica.
Moj gobček je širok,
moj želodec je globok
in taka je moja navada,
da mlado meso jem rada.
Doma imam tri otročičke,
preljube lačne lisičke.

O, Janček, naj te objamem,
potem pa s seboj te vzamem!«
Zgrabila je Jančka in z njim stekla v gozd. Janček je jokal in vpil:
»Lisica me je vzela, lisica me je vzela!«

Dedek in babica pa nista slišala Jančka. Lisica ga je odnesla daleč v gozd. Tam je v skritem brlogu imela stanovanje zase in za tri mlade lisičke. Tja je prinesla tudi Jančka.

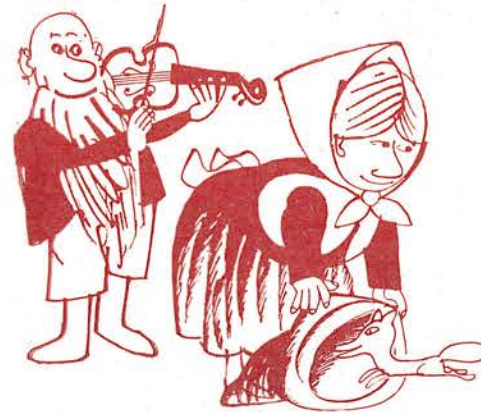
Kmalu sta se dedek in babica vrnila domov. Klicala in iskala sta Jančka, a ni ga bilo nikjer. Dedek je zastokal:

»Gotovo je bila tukaj hudobna lisica. Janček ji je odprl in lisica ga je odnesla. Pojdiva ga iskat!«

Dedek je vzel s seboj vrečo in gosli. Babica je šla z njim. Dolgo sta hodila po gozdu. Nazadnje sta prišla do lisičjega brloga. Dedek je vzel gosli in je zaigral in zapel:

»Igram, igrām, igrām,
štiri lisice so tam.
Kje pa si Janček ti?
Domov se že mudi!«

Lisica je to slišala. Tudi mlade lisičke so bile radovedne in so rekle:
»Kaj pa je to? Pojdimo gledat!«

Ena izmed lisičk je zlezla iz brloga. Dedek pa jo je prijel in vtaknil v vrečo. Potem je spet zaigral na gosli in zapel:

»Igram, igrām, igrām,
še tri lisice so tam.
Kje pa si Janček ti?
Domov se že mudi!«

Druga lisička je zlezla iz brloga. Dedek jo je zgrabil in vtaknil v vre-

čo. Potem je spet zaigral na gosli in zapel:

»Igram, igrām, igrām,
še dve lisici sta tam.
Kje pa si Janček ti?
Domov se že mudi!«

Tretja lisička je zlezla iz brloga. Dedek jo je prijel in vtaknil v vrečo. Potem je spet zaigral na gosli in zapel:

»Igram, igrām, igrām,
še ena lisica je tam.
Kje pa si Janček ti?
Domov se že mudi!«

Še stara lisica je prilezla iz brloga. Dedek pa jo je trdo zgrabil in vtaknil v vrečo k trem lisičkam. Potem je zaklical v brlog:

»Janček naš, zdaj pa le pridi iz lisičjega brloga! Lisico in tri lisičke sem ujel in zaprl v vrečo. Ne boj se!«

Janček je vesel skočil iz lisičjega brloga. Objel je dedka in babico. Dedek pa je odprl vrečo in izpustil vse štiri lisice. Hitro so zbežale nazaj v brlog. Janček, dedek in babica pa so se veseli vrnilo domov.

VOJAN ARHAR

Ob dežju

Ko dežuje, mala Breda skozi mrzlo okno gleda. Tiho kapljice škrebljajo in po steklu se trkljajo. Vsaka teh, srebrno siva, pravljico v sebi skriva. Bredi jo pripoveduje, ko je mrak in ko dežuje.

Ilustrirala: KSENIJA PRUNK

Jež in miška

Ježek suknjico je šival
za mladička sinka,
zrla ga je miška,
mala potepinka:

»Ježek, daj, sešij še meni
suknjico prav tako,
da bom lahko polna iglic,
muco prepodila vsako!
Ali pa kar to mi daj,
ki jo šivaš sinčku zdaj!«

»Naj ti jo pomerim, miška!«
ježek jo prijazno vabi,
»Saj si majhna kakor šiška!«
se ji smeje, jo pograbi!

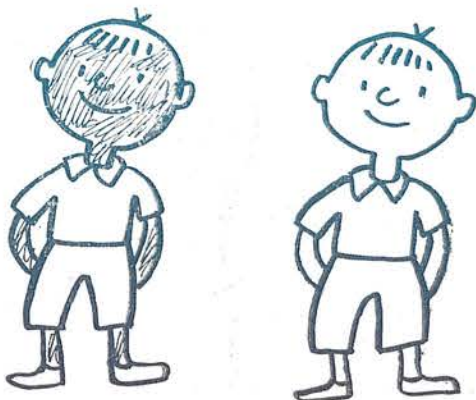
DANILO GORINSEK

ZAMOREC

Včeraj smo zamorca uzrli,
vsi za njim smo jo ucvrli,
Afričan je bil menda —
koža črna je bila!

Danes pa smo zazijali,
kaj zamorec je počel,
da postal je — bel!
čez noč.

Zdaj že vemo: naša strina
danes skopala je sina,
teden dni se ni umil —
črn je kot zamorec bil.

MILO ZA DRAGO

(PO ČEŠKI LJUDSKI PRIPOVEDKI)

Vdova Mariška je imela kopicco otrok, kruha pa malo ali skoraj nič. V njeni hiši je bila iz dneva v dan hujša revščina in — lakota. Njen najstarejši sinko, Honza, je imel komaj deset let, ko ga je revna mati poslala na pot s trebuhom za kruhom.

»Pojdi po svetu, Honza, in si poišči kakšno delo in zaslužek! Morda boš naletel na srečo ter ne boš do konca svojih dni takšen revež kakor jaz. Tedaj se boš morebiti spomnil svoje stare matere, svojih lačnih bratcev in sestic!«

Honza je povezal svojo revščino v culico in se odpravil na pot. Hodil je, dolgo je hodil, prehodil sto vasi in naposled naletel na velikega bogataša ter se pri njem zaposlil. Bogati kmet je zgodaj zjutraj zbudil Honzo in mu velel:

»Odreži si kos kruha, šel boš na polje, vezal boš snopje!«

Honza je prijel za nož, položil rezilo na hlebec, gospodar pa je zapil:

»Počakaj, prijatelj, to je mnogo preveč!«

Honza je rezilo nekolikanj premaknil, da bi odrezal malo manjši krajec kruha, a gospodar ga je zgrabil za roko:

»Ne še, prijatelj, še vedno je več ko preveč!«

Honza je znova rezilo premaknil, gospodar pa je tretjič menil:

»Tudi toliko je še preveč, odreži malo manj; če želiš, da bo krajec

večji, ga položi v potok, tam bo narasel!«

Honza je odrezal majhen krajec kruha in se odpravil na polje, pojedel kruh, legel pod grm in sladko zaspal. Zbudil se je, ko se je že mračilo, povezal en edini snop in se je vrnil domov, ko se je že dodobra stemnilo.

»Prav gotovo si nagrmdil velikanski kup snopja?« ga je pozdravil gospodar.

»Počakaj, gospodar, to je mnogo preveč!« ga je zavrnil Honza.

»Vem, vem, da se nisi pretegnil,« je menil gospodar, »primeren kupček pa si le pripravil, a?«

»Ne, ne, še vedno več ko preveč!«

»Za Kriščevo voljo, kaj si počenjal ves dan? Menda nisi povezal enega samega snopa?« se je razburil gospodar.

»Uganil si! En sam samcat snop!« mu je zabrusil Honza. »Pa sem ga položil v potok, tam bo narasel!«

PRIDELKI NA ZNAMKAH

Jesen je tu! Rastline, ki so nas spomladi in poleti razveseljevale s svojim bujnim cvetjem, se pripravljajo na zasluženi počitek. Zelena barva se spreminja v tisoč odtenkov rumene, rjave in rdečkaste barve. Prihod jeseni pa opazujemo bolj na deželi kot v mestu. Le na deželi opazimo lahko vse razkošje narave, ko se lepota ubranih barv koplje v jutranji rosi.

Toda dobra jesen nam je prinesla tudi darov, ki jih nudi zemlja. »Daj nam danes naš vsakdanji kruh,« prosi človeštvo dan za dnem; prosi, da bi imeli le kruha. In če ne bi imeli te plemenite »trave«, bi nastopila po širnem svetu lakota. »Ne bo zmanjkalo kruha,« pravi kmet, ko gleda po žitnem polju, kjer valovi v rahlem vetriču težko žitno klasje. Žito pripada rastlinski vrsti trav. Zrno daje glavno hrano ljudem, uporablja pa se tudi kot surovina v industriji škroba, špirita in olja. Stama pa se rabi za predelavo v celulozo.

Koruza pripada vrsti latnatih žit. Dobili smo jo iz Amerike, in sicer iz Južne Mehike. Preko Pirenejskega po-

lotoka je prišla v srednjo Evropo, kjer jo goje že preko 250 let. Koruze je več vrst. Poznamo konjski zob, trdo in sladkorno koruzo ter pokovko. Koruzo uporabljamo največ za kruh, za krmo živini, v industriji pa izdelujejo iz zrnja škrob, špirit in oije.

Breskev smo dobili verjetno s Kitajskega. Uspeva po krajih, kjer raste vinska trta. Njen cvet je rdečkast. Pri cepljenkah se koščica loči od mesa, ostale breskve so kostnice. Sad je plemenit in zelo okusen.

Vinska trta. Vinogradnik komaj čaka na mesec oktober-vinotok, da iztisne iz zrelih grozdnih jagod sladki sok-moš, iz katerega po kvašenju, t. j. po spremembi sladkorja v alkohol, nastane vino. Posamezni vinski trti pravimo trs. Trs poganja mladice (zelene poganjke) in rozge (olesenele mladice). Mladice razvijajo svetlobežne vitice, s katerimi se trs vzpenja po oporah. Trs cvete le na enoletnih mladica, ki poganjajo iz dvoletnega lesa. Namizno grozdje je zelo zdravo in okusno sadje.

Poštna uprava republike S. Marino je izdala znamke s slikami jesenskih pridelkov.

POTRESI - NADLOGA ČLOVEŠTVA

Dne 26. julija ob 5. uri in 15 minut zjutraj je makedonsko prestolnico Skopje malone vso porušil hud potres, ki je trajal le nekaj sekund. Uničenih je bilo nad 30.000 stanovanj, brez strehe je ostalo okoli 220 tisoč ljudi, število človeških žrtev pa je naraslo skoraj do 2.000.

Zalostna novica je v hipu obšla in pretresla ves svet. Vse države so priskočile težko prizadetemu mestu na pomoč v obliki zdravstvene pomoči, živil, gradbenega materiala in denarja ter poslale svoje strokovnjake za lajšanje nastalega gorja in obnovo nekdanj tako lepega mesta. Tako so poročali časopisi, radio in televizija ob nedavni katastrofi, ki je prizadela mesto ob Vardarju in jugoslovanske narode.

Žal take katastrofe v zgodovini človeštva niso osamljene. Znanstveniki so ugotovili, da se naša zemlja skoraj vedno kje trese in da so potresi tako rekoč vsakodnevni, če ne že tudi vsakourni pojav. Letno je na zemlji okoli 10.000 potresov, od katerih je komaj vsak stoti zares nevaren in rušilen.

Najhujši so tako imenovani skladovni ali tektonski potresi. Njihova moč je 1.000 do 10.000 krat večja od rušilne moči atomske bombe. Žarišče potresa je običajno nekaj kilometrov do nekaj deset kilometrov globoko pod zemeljsko površino. Imenujemo ga hipocenter. Kraju, ki se nahaja na zemeljski površini nad hipocentrom, pa pravimo epicenter. Tu je moč tektonskega potresa najbolj rušilna.

Tektonski potresi nastanejo zaradi ohlajanja in krčenja zemeljske skor-

je ter s tem združenih sunkovitih premikov ogromnih zemeljskih skladov, dokler se ti zopet ne umirijo in medsebojno uravnovesijo.

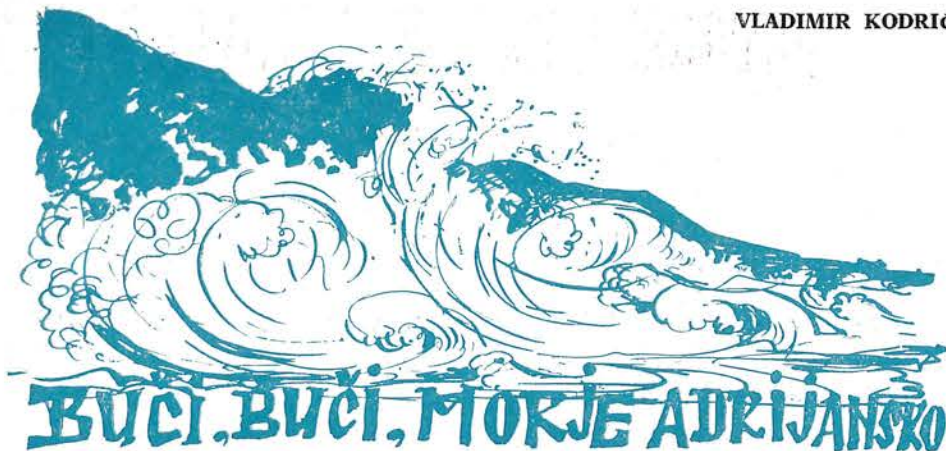
Potrese beležimo s posebnimi pripravami potresomeri ali seizmografi. Moč potresov merimo po njihovi jakosti po stopnjah od 1. do 12. Človek se zdrzne šele ob potresu 4. stopnje. Potres 8. stopnje že ruši hiše, toda potres 12. stopnje poruši prav vse, kar so zgradile človeške roke. Potresne sunke spremljajo grmenje, motnje igle magnetice, več ali manj vidne spremembe na zemeljski površini, usihanje studencev in podobni pojavi.

Najhujši tektonski potresi so bili doslej naslednji: leta 1556 na Kitajskem (nad 800.000 mrtvih), 1737 v Indiji (30.000 žrtev), 1923 na Japonskem (nad 140.000 mrtvih) in spet leta 1920 na Kitajskem (nad 100.000 mrtvih).

Področje najbolj pogostih tektonskih potresov je v sredozemskem, v alpsko-kavkaško-himalajskem, v tihooceanskem in v ando-japonsko-malajskem pasu. Nimajo pa potresov v Sibiriji, v Avstraliji, v Braziliji in v Severni Evropi.

Poleg tektonskih potresov poznamo še udorne potrese na kraškem svetu, kjer se pogosto zrušijo obsežne podzemeljske jame, vulkanske potrese, ki so predhodnica vulkanskih izbruhov, ter potrese, ki jih povzročajo redki veliki meteoriti iz vesolja.

Pred potresi se lahko obvarujemo s posebno grajenimi hišami, kjer se ob potresu ziblje le temelj, toda hiše ostanejo nepoškodovane. Napovedovati potresov pri današnji stopnji znanosti še ne moremo.

No, dragi moji, lepih počitniških dni je konec! Da vam sedenje v šolskih klopih ne bo prehudo, vas vabimo, da se tudi letos pridružite našemu popotovanju in da preživite nekaj veselih uric na Juštovi barki.

Res je, da se pot od kriškega portiča kar precej vleče po kameniti strmini med stopničastimi vinogradi tja gor v sedlo med Črnikovcem in Lokovico do vasi, pa so trije domačini kljub ne več mladostnim nogam le kmalu odložili svoja bremena na barki. Deset minut pozneje je pramec bragoca že krepko ril proti Trstu.

Ob krmilu je na pol kimal France in najbrž bi se tudi on zleknil po krovu kakor vsi ostali. Ta ali oni je morda tudi malo zadremal; morda so koga prevzele misli na včeraj, danes in jutri teh težkih, a vendar tako naših brežin, orošenih po dolgem in počez od potnih srag žilavega domačina... Mir, ta spokojnost v poldanskem soncu, polna cvrčanja škržatov in kar sramežljivo tihotnega igranja valčkov in vendar tako tiha,

mameča! Kako prav je vzdihnil Kovesov:

*Zakaj v tej pokrajini kameniti
je vse lepo in prav,
biti, živeti, boriti se
in biti mlad in zdrav.*

Sv. Primož tam gori je že ostal za barkino krmo in pod Sončnim vrhom smo se prijetno zibali proti Grljanu, nad katerim kraljuje 267 m visoki Kravjak. Tod so se svojčas predajali pobožni minoriti svojim samostanskim mislim. Njihovega samostana ni več — nežno božanje morja in uspavajoče ugodje bujnega rastlinstva uživajo danes številni begunci iz zatohlih in pregretih tržaških stanovanj.

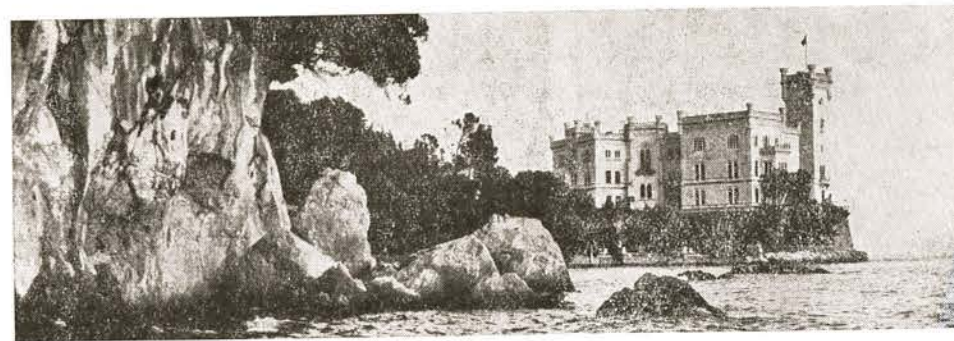
Okolje tu res ni niti najmanj kraško, še najmanj tam na rtu, kjer se beli v prekrasem parku ponosni Miramar. Ta rajski košček kraške obale si je izbral član avstrijskih Habsburžanov, nadvojvoda Maksimilijan, in dal na njem zgraditi in kar najbogateje opremiti svoj čarobni dom.

»Naš nono,« se spomni Stane, »ni nikoli omenil Miramara, ne da bi pristavil *Zakleti grad*, češ da mora vsak-

do, ki se v njem stalno naseli, končati nesilne smrti.«

»Zakaj pa?« zanima Borisa.

»Le pomisli!« reče Stane. »Gradič je bil dozidan leta 1856. Osem let pozneje, 1864, je Maks (tako so kratko pravili nadvojvodi Maksimilijanu!) sprejel v miramarski prestolni dvorani poslanstvo daljnih Mehikancev, ki so mu prinesli cesarsko krono svoje dežele. Visoka čast je velikaša tako zamikala, da se je nemudoma odpravil na pot. Pa bi bil boljše opravil, da je ostal samo Maks, a živ in zdrav v svojem čudovitem Miramaru. Mnogi Mehikanci niso nič kaj radi gledali tujca na najvišjem mestu svoje domovine in nastal je silovit upor, ki je Maksa po komaj treh letih cesarovanja spravil najprej v ujetništvo, nato pa še pred mehikanske puške.«

Sloviti grad Miramar

»Aha!« vskoči Jušto, »zato je nastala tista po naših krajih znana:

*In princ Maksimilijan
je za cesarja zbran...«*

»Drži!« pristane Stane. »Miramar je potem prešel v last avstrijskih cesarjev in postal najljubše zatišje cesarice Elizabete pred dvornimi in menda tudi družinskimi nevšečnostmi. Tudi ta je nesrečno končala: le-

ta 1898 je padla pod streli anarhista Luchenija v Genovi.«

»Že ti dve smrti sta bili povod pričanju v ljudstvu, da je miramarski gradič zaklet,« razmišlja Zorko. »No, po vojni se je naselil v Miramaru glavni poveljnik zasedbenih čet, ki je menda izgubil življenje v avtomobilski nesreči, kar je govorico o zakletem gradu zopet močno pogrelo.«

Počasi je plul Juštov bragoc proti vzhodu, naši pogledi se pa niso mogli odtrgati od »zakletega gradu«. Zbudila nas je šele Francetova pripomba:

»No, zaradi nesrečnih ljudi, četudi so bili plave krvi, se svet le ni ustavil, pa se naša pot tudi ne bo. Raje si oglejte naš 238 m visoki Zlahtni boršt in desno od njega 16 m višji Goli vrh tam onstran grape. Tostran grape...«

»... stoji pa tvoje kontovelsko gnezdo,« mu preseče besedo Polde, ki je rad ponagajal svojemu prijatelju. Pa je tudi njemu sapo vzela tiha Jeličina recitacija:

*»Po stezah hodim, v vetru oljka
niha,*

*vsa polja s kamenjem so posejana,
zorečo ajdo je ožgala slana,
a suha zemlja še živi in diha.«*

Vas Kontovel, ob vznožju hriba Miramar

»Da, da, poznal in rad je imel Gradnik naš Kontovel, da ga je ovekovečil s tako krepko in pravo besedo,« zra-
ste France. »Morda še globlje je občutil skopost Krasa njegov pesnik, naš Kosovel, ko je povedal, da Kra-
ševci

*dvigamo grudo, ki je brezplodna,
ki rodi kamenita žita.*

Oba sta pa tudi vedela, da se ne da-
mo zlepa in se znamo tudi v še ta-
ko trdem vsakdanjem življenju raz-
živeti in pozabavati, kakor je lepo
uganil Gradnik:

*Ce zemlja ta in morje
za znoj nam vračata le kruha*

nam črna trta polni srca vrč. »
skorje,

»Svojčas je bil Kontovel last devin-
skih grofov in je menda odtod tudi
dobil svoje ime,« meni Polde.

»Stavil na to ravno ne bi!« se vme-
ša Stane. »Sicer res pomeni beseda
conte Italijanom grofa; tudi je res,
da so segala posestva devinske go-
sposočine skoro do vasi; gospodarji
vasi same pa niso bili nikoli. To na-
selje so postavili v prvi polovici 15.
stoletja tržaški mestni očetje in na-
selili vanj naše slovenske prednike,
znane večje kmetovalce. Še pred tem
je stal tam stražni stolp, iz katerega

je noč in dan oprezovalo nekaj tr-
žaških meščanov tja proti zapadu,
od koder se je bilo bati, da se pri-
krade sovražnik in napade mesto.
Slika tega stolpa je iz 16. stoletja
in priča, da so ta kraj že takrat ime-
novali *Contouello*, t. j. Kontovel.

(Dalje prihodnjič)

Kontovelski stolp. Desno navzgor je označe-
na cesta na Prosek, ob vznožju hriba na rtu
pod stolpom pa stoji danes gradič Miramar

ZABISTRE GLAVE

PREMEŠAJ ČRKE

1. ZRNA + KIP
2. SRNA + JED
3. GRAD + ANA
4. ROBA + MIR
5. OLJE + PET
6. JELA + GRB

Po dve besedi, ki ju veže znak +,
združi v eno novo, tako da porabiš
vseh sedem črk. Nove besede vpiši
pod isto številko v lik!

1						
2						
3						
4						
5						
6						

Besede pa imajo naslednji pomen:
1. dan, ko se praznuje, 2. zimski šport
na ledu, 3. jo dobe trije reševalci
Galebovih ugank, 4. mesto v Slove-
niji, 5. letni čas, 6. poljedelsko orod-
je.

Na poljih, ki so označena s krogci,
dobiš ime mesta v Jugoslaviji.

TRI UGANKE

(Vojan Arhar)

Sesteronog
kleščat trinog
v svileni mreži
lačen ždi na preži.

Zaprta molčim,
odprta učim,
razdajam skrivnost.
lepoto, modrost.

Votli debeluhu
z mokrimi trebuhi.
Komur dajo svojo kri,
pamet in denar zgubi.

ZLOGOVNICA

ČA — RI — JAK — LA — LIS —
SO — PO — SI — SO — TA —
TO — ZEK — ZVE

1				
2				
3				
4				
5				

Iz navedenih zlogov sestavi spodaj
opisane besede in jih vpiši v lik, in
sicer v vsak kvadrat po eno črko!

Besede pomenijo: 1. polagoma, 2.
gozdna žival (samec), 3. ga rabi uče-
nec pri pisanju, 4. vrtna zelenjava,
5. platnene hišice (postavljajo si jih
vojaki, cigani, planinci itd.).

Če bereš po dve in dve črki med
dvojnima navpičnima črtama, dobiš
slovenski pregovor.

SKRITO BESEDILO

S V I D N Ć O N I K V vsaki vrsti se skriva po ena šolska potrebščina. Poišči jo in črke, ki jo sestavljajo, prečrtaj! Iz črk, ki ostanejo, dobiš pregovor, ki velja za vse šolarje, ki se hočejo pridno učiti.

B R A V R N I L A O
V Z O V E Z E L K J
A S I L J Ć E K E N
A R A D I J R K A B
K O N L J I G J A A

Rešitve vseh ugank pošljite uredništvu Galeba, Opčine pri Trstu — Opicina, Trieste — najkasneje do 10. novembra. Trije izžrebani reševalci bodo nagrajeni.

DRAGI MLADI BRALCI IN BRALKE »GALEBA«

Konec je zlate prostosti! Spet hodite v šolo, spet se učite in se v šoli pridno pripravljate za bodoče življenje.

Zopet smo vam pripravili, natisnili in poslali 1. številko letošnjega »Galeba«. Letos izhaja Galeb že deseto leto. To je že kar precej dolga doba. Tisti, ki ste letos v četrtem ali petem razredu osnovne šole, ste takrat, ko je »Galeb« začel izhajati, bili šele rojeni.

V »Galebu« imate svoj kotiček, kjer priobčujemo vaše dopise. Zadnji čas se je število pridnih mladih dopisnikov kar nekam skrčilo. Vabimo vas, da se večkrat oglasite, da v svojih dopisih, ki jih bomo radi priobčili, opišete vse, kar se vam zdi, da je opisanja vredno. Sporočite nam, kako ste preživeli počitnice, pripovedujte o znamenitostih svojega domačega kraja, opišite nam zanimive doživljaje, ki so se vam pripetili v času počitnic!

Pa ne samo pisati, mnogi znate tudi lepo risati in »Galeb« bo zelo zelo vesel, če mu boste poslali kako lepo risbo, ki jo bomo v vašem kotičku radi natisnili. Rišite pa samo s svinčnikom ali še raje s tušem, zakaj tiskanje barvnih risb je predrago. Tudi risbe naj prikazujejo zanimivosti iz vašega življenja.

Se nekaj: v vsaki številki bomo objavili uganke. Z reševanjem ugank si bistríte um in krepíte voljo. Zato le pridno na delo!

Ob začetku novega šolskega leta vam želimo, da bi se pridno učili, da bi bili zdravi, šolsko leto pa zaključili s kar najlepšim uspehom.

UREDNIŠTVO

CENA 50.- LIR